

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-445-451

Ольга МИРГОРОДСЬКА[©]

аспірант

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ

На основі аналізу чинного законодавства, наявних наукових, публіцистичних та методичних джерел з'ясовано сутність та характерні особливості дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу.

Визначено характерні особливості дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу, які полягають у тому, що: законність: 1) є визначальною передумовою застосування адміністративно-примусових заходів; 2) передбачає виключний перелік підстав розгляду уповноваженими органами та посадовими особами лише тих справ, що їм підвідомчі, а обрання виду і розміру стягнення в межах наданих повноважень; 3) є стримуючим фактором порушень прав громадян з боку суб'єктів адміністративної юрисдикції, інструментом попередження незаконного або необґрунтованого застосування таких заходів; 4) передбачає дотримання низки процедурних і процесуальних умов, санкціонування або отримання дозволу відповідних посадових осіб на здійснення деяких дій, додержання низки обмежень і заборон під час застосування таких заходів; 5) забезпечується різними видами контрольної діяльності, різними способами реагування державних органів на звернення громадян із метою правової охорони і захисту їхніх прав і свобод.

Ключові слова: примус, адміністративний примус, принцип, законність, дотримання законності, принципи застосування заходів адміністративного примусу.

Постановка проблеми. Адміністративний примус є невід'ємною складовою системи публічного адміністрування, що застосовується, як правило, у поєднанні з іншими управлінськими прийомами в діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції та їх посадових осіб. Попри те, що адміністративний примус як метод впливу держави на свідомість і поведінку осіб, які вчиняють протиправні вчинки, забезпечує виконання правил поведінки, виражених в адміністративно-правових нормах, з іншого боку його застосування у вигляді системи нормативно встановлених заходів має ґрунтуватися на засадах законності, невідворотності покарання та індивідуалізації відповідальності, заборони на притягнення до адміністративної відповідальності двічі за одне й те саме правопорушення, відповідальності лише за провину, гуманізму, доцільності, гласності тощо. Серед інших принципів законність є особливим режимом суспільного життя та діяльності уповноваженої публічної адміністрації, головне призначення якого полягає у досягненні соціально-значущого суспільного результату у вигляді правомірної поведінки усіх суб'єктів суспільних відносин, й насамперед тих, що виникають під час застосування заходів адміністративного примусу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми проблеми. Необхідність дослідження проблем ефективного застосування адміністративно-примусових заходів суб'єктами адміністративної юрисдикції підтверджується матеріалами правозастосовної практики та результатами багатолітньої наукової розвідки. Варто з цього приводу згадати дисертаційні дослідження Р. Мельника, А. Пугача, А. Поліщук, Д. Савчук, А. Теремілова, В. Башкатової та ін. Разом з тим, проблематика принципів застосування заходів адміністративного примусу та визначення місця та ролі серед них законності потребує додаткового висвітлення.

Метою статті є з'ясування сутності та характерних особливостей дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу.

Виклад основного матеріалу. Виступаючи стримуючим фактором для всіх

© О. Миргородська, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1172-957X>

k_appad@dduvs.in.ua

незаконослухняних громадян і забезпечуючи загальний обов'язок виконувати правові норми [1, с. 18], примус має відбуватися у межах процесуального режиму законності. Зумовлено це тим, що адміністративний примус стосується обмеження прав і свобод особи, а відтак повинен бути передбачений чинним законодавством, застосовуватися згідно нормативно визначених підстав, строків й порядку застосування примусових заходів адміністративно-правового характеру.

Правозахисна роль законності, як стримуючого чинника можливих порушень з боку державних органів, виявляється в охороні прав людини, оскільки здебільшого діяльність суб'єктів адміністративної юрисдикції, насамперед правоохоронного характеру, спрямована на усунення перешкод у реалізації громадянами своїх прав і свобод, направлена на попередження правопорушень, боротьбу з невиконанням обов'язків і зловживанням правами і свободами будь-якими учасниками суспільних відносин.

Необхідність дотримання принципу законності під час застосування адміністративно-примусових заходів, у тому числі й адміністративної відповідальності, підтверджується Рекомендаціями № R (91) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо адміністративних санкцій [2], де зазначається, що процедури накладення адміністративних стягнень повинні відповідати принципам: законності; застосування адміністративної санкції лише за дію, яка визнається протиправною на підставі закону; неможливості бути двічі притягнутим до відповідальності за одне діяння; розумності строків застосування адміністративних санкцій; обов'язку закінчення будь-якої процедури щодо застосування адміністративних санкцій прийняттям остаточного рішення; необхідності додержання загального права на захист особи (знати про можливість застосування адміністративної санкції та про характер доказів проти неї, мати достатньо часу для підготовки свого захисту, мати можливість висловити свою думку, отримати обґрунтоване рішення); встановлення тягаря доказування на адміністративному органі; можливості перегляду судом рішення про накладення адміністративних санкцій [3, с. 283-286].

Деякі вчені слушно вказують на те, що примусові заходи у будь-якій сфері їх застосування мають враховувати такі принципи: заходи фізичної або моральної дії мають відповідати протиправним діям порушника, розміру шкоди, що заподіюється проступком; застосуванню каральних санкцій повинні передувати протидії правопорушнику, а припинення протиправних дій означає й припинення примусових заходів; законність застосування фізичної сили має бути підтверджена або спростована при оскарженні підозрюваним звинувачення в здійсненні правопорушення, дій посадових осіб в процесі судового контролю [4, с. 12-13].

Досліджуючи феномен «законності» доречно згадати, що в юридичній літературі він розглядається по-різному. Часто його визначають як режим, принцип або метод правового регулювання. Так, у деяких працях законність проголошується, а нерідко і закріплюється в законодавстві як принцип, вимога дотримуватися правових приписів, звернених до закону суб'єктам суспільних відносин. Водночас, в силу різних причин, у тому числі і заходів державного примусу, законність (дотримання норм права) виявляється у конкретній поведінці, діяльності певних суб'єктів, тобто стає їх методом. Внаслідок цього має виникати режим суспільного життя, що виражається в тому, що більшість учасників суспільних відносин будуть дотримуватися та виконувати правові приписи. Виходячи з таких міркувань, законність можна визначити як політико-правове явище, що зумовлене закономірностями розвитку суспільства та характеризує його державно-правову форму організації, у вигляді дії гарантованої державою системи правових розпоряджень, покликаних упорядковувати суспільні відносини та забезпечувати правопорядок.

Розглядаючи законність через призму застосування заходів примусу, слід наголосити, що вона є невід'ємним складовим елементом верховенства права, сутність якої полягає в необхідності суворого, точного і неухильного дотримання всіма без винятку суб'єктами права положень Конституції та законів України, а також приписів інших нормативно-правових актів [5, с. 138-141]. З позиції адміністративного права її часто визначають саме як адміністративно-процесуальну діяльність, урегульовану нормами адміністративного законодавства, які є обов'язковими для всіх суб'єктів процесу [6, с. 23].

З іншого боку В.К. Колпаков позначає законність як специфічний державно-

правовий режим, за допомогою якого забезпечується загальнообов'язковість юридичних норм у суспільстві й державі [7, с. 659-652].

Таке розмаїття підходів, відтінків щодо розуміння законності свідчить, про значущість цієї категорії для адміністративно-правової науки та про логіко-понятійні можливості використання її для пояснення правової дійсності.

Найбільшими повноваженнями щодо застосування заходів адміністративного примусу наділено посадових осіб органів і підрозділів Національної поліції України. Водночас, захищаючи права та законні інтереси людини, поліцейські є потенційними порушниками цих прав, адже наділені значним обсягом владно-примусових повноважень. За таких обставин правоохоронцям та громадянам звісно важко витримати паритетні стосунки, які б не викликали нарікань. У пошуках шляхів подолання цієї суперечності варто згадати принцип, закріплений статтею 29 Загальної декларації прав людини: «При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки тих обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [8].

Названі положення частково знайшли розвиток в чинному адміністративно-деліктному законодавстві та підзаконній нормотворчості. Так, статтею 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) визначено основні положення «забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення» [9]. У першу чергу законодавчо закріплено те, що «ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом. Проведення в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності. Застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом. Додержання вимог закону при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем з боку вищестоящих органів і посадових осіб, правом оскарження, іншими встановленими законом способами. Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» [9].

Згідно з наказом Офісу Генерального прокурора № 400 від 29 грудня 2021 року «Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах» на прокуратуру покладено обов'язок щодо забезпечення належної реалізації наданих законом повноважень з протидії адміністративним порушенням прав людини при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, нагляду за додержанням прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави при виконанні покарань та інших заходів примусового характеру, відповідно до законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [10]. Насамперед мова йде про численні порушення вимог КУпАП, Закону України «Про Національну поліцію» та інших нормативно-правових актів під час адміністративного затримання осіб працівниками поліції. Зокрема, мають місце непоодинокі порушення вимог норм і правил адміністративно-деліктного законодавства, пов'язані із:

- неналежним оформленням працівниками поліції протоколів про адміністративне затримання;
- неповідомлення родичів затриманих осіб про їхнє місцеперебування негайно після затримання;
- неознайомлення самих затриманих з їх правами;
- безпідставним утримуванням в підрозділі поліції понад встановлений строк, а також проведенням огляду особами не однієї статі за відсутності понятих;
- численними епізодами неналежної фіксації та викривлення часу адміністративного затримання, звільнення осіб;
- внесенням у протокол необ'єктивних даних про час затримання та звільнення;
- порушенням вимог ст. 264 КУпАП під час проведення та фіксації особистого огляду та огляду речей затриманих; забезпеченням належного функціонування кімнат для

затриманих;

– неповідомлення центру безоплатної вторинної правової допомоги про адміністративне затримання осіб тощо [11].

Частими порушеннями порядку та умов адміністративного затримання є відмова або ненадання можливості затриманому повідомити про це родичів затриманої особи. Особливої уваги з боку контролюючих суб'єктів (у тому числі прокуратури) потребує, на наш погляд, здійснення адміністративного затримання стосовно неповнолітніх. Як показує практика, далеко не завжди про факт адміністративного затримання повідомляються батьки неповнолітніх або особи, які їх заміняють. Особливої уваги потребує додержання термінів адміністративного затримання, адже ця обставина значною мірою ускладнює перевірку законності застосування цього заходу адміністративного примусу в цілому [12].

Більше того, мають місце численні факти тяганини при виконанні працівниками поліції рішень судів про накладення на правопорушників стягнення у виді адміністративного арешту, що призводить до їх ухилення від відбування призначеного судом стягнення.

Крім того, не варто забувати про необхідність індивідуального підходу у разі застосування заходів державного примусу щодо осіб, які вчинили протиправні діяння, що мають ознаки адміністративного правопорушення (проступку). Тобто, йдеться про спеціальні вимоги, що застосовуються лише у певних, передбачених законом випадках і є відмінними від загальних вимог. Наприклад, застосування заходів примусу щодо неповнолітніх, оскільки через вікові особливості ця категорія осіб потребує посиленого захисту з боку закону з метою забезпечення для них справедливості [13, с. 13].

Для розв'язання окреслених вище проблем та повної законності забезпечення реалізації поліцією владних повноважень наразі відпрацьовано механізми внутрішньовідомчого та зовнішнього контролю поліції, створено багатоступеневу систему контролю за додержанням вимог застосування адміністративно-примусових заходів, й насамперед заходів поліцейського примусу, організовано роботу спеціальних структур – підрозділів штабів та служби внутрішньої безпеки, Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини, застосовуються різноманітні форми контролю, серед яких – інспектування, планові та раптові перевірки, комплексні відпрацювання, під час яких виявляються недоліки та надається практична допомога. Контрольні функції за додержанням вимог порядку застосування заходів адміністративного примусу реалізуються як гласними, так і негласними методами відповідно до чинного законодавства [14, с. 44-45].

Дотримання принципу законності передбачає обов'язкове врахування правових підстав застосування заходів адміністративного примусу, що є головною передумовою забезпечення прав і свобод людини і громадянина в адміністративно-юрисдикційній діяльності уповноважених державою суб'єктів. У зв'язку з тим, що в діючих законодавчих актах підстави та порядок застосування адміністративно-примусових заходів детально не визначені, або визначені лише в підзаконних нормативних актах, під час їх застосування на практиці посадовими особами допускаються порушення прав і свобод громадян. Досить часто посадові особи при застосуванні примусових заходів не повідомляють громадянам про причини застосування до них таких заходів, а також не доводять до їх відома нормативно-правові акти, на підставі яких вони застосовуються, що в свою чергу породжує конфліктні ситуації між громадянами та посадовими особами [15, с. 127-130].

Як свідчить практика, в основі порушень законності під час застосування заходів адміністративного примусу лежать фактори як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. При цьому до перших можуть бути віднесені правовий нігілізм, низький рівень загальної та професійної культури, відхилення морально-психологічного характеру. Другі характеризуються вадами, що існують у системі суб'єктів адміністративної юрисдикції, їх некомпетентність, наявність негативних традицій у реалізації правоохоронних функцій, прогалини адміністративно-деліктного законодавства тощо.

В цілому, характерні особливості дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу полягають у тому, що: законність: 1) є визначальною передумовою застосування адміністративно-примусових заходів; 2) передбачає виключний перелік підстав розгляду уповноваженими органами та посадовими особами лише тих справ, що їм підвідомчі, а обрання виду і розміру стягнення в межах наданих повноважень; 3) є стримуючим фактором порушень прав громадян з боку

суб'єктів адміністративної юрисдикції, інструментом попередження незаконного або необґрунтованого застосування таких заходів; 4) передбачає дотримання низки процедурних і процесуальних умов, санкціонування або отримання дозволу відповідних посадових осіб на здійснення деяких дій, додержання низки обмежень і заборон під час застосування таких заходів; 5) забезпечується різними видами контрольної діяльності, різними способами реагування державних органів на звернення громадян із метою правової охорони і захисту їхніх прав і свобод.

Висновки. Таким чином, сутність дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу полягає: по-перше, у правозахисній ролі законності, як стримуючого чинника можливих порушень з боку державних органів та їх посадових осіб, охорони прав людини та громадянина в діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції; по-друге, у вимогах неухильного дотримання вимог КУПАП, законів та актів підзаконної нормотворчості усіма суб'єктами адміністративної юрисдикції, які виражають волю народу, пред'являються до всіх без винятку посадових осіб, уповноважених до застосування заходів адміністративного примусу; по-третє, у здійсненні владних державницьких функцій на основі точного і безумовного виконання законів, при суворому дотриманні посадовими особами суб'єктів адміністративної юрисдикції прав і свобод громадян; по-четверте, у здійсненні публічного контролю за дотриманням уповноваженими суб'єктами адміністративної юрисдикції вимог законності застосування заходів примусу; по-п'яте, виділенні типових порушень законності за: а) суб'єктами застосування примусових заходів; б) видами заходів адміністративного примусу (заходи адміністративного попередження, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності, заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення); в) за сферою застосування.

Список використаних джерел

1. Козюбра М. І. Переконавання та примус у радянському праві. Київ : Наук. думка, 1979. 308 с.
2. Рекомендація № R (91) I Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо адміністративних санкцій від 13 лютого 1991 року. URL: http://www.pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Rec_1991.pdf.
3. Когутб О. В. Гарантії законності в адміністративно-деліктному законодавстві. *Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (16 трав. 2019 р.)*. Київ: Національна академія прокуратури, 2019. С. 283-286.
4. Пугач А. В., Собакарь А. О. Теорія і практика застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : монограф. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 196 с.
5. Гончарук С. Т. Адміністративне право України : Загальна та Особлива частини : навч. посібник. Київ : НАВСУ, 2000. 239 с.
6. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття). Київ : МАУП, 1998. 52 с.
7. Колпаків В. К. Адміністративне право України : підруч. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 752 с.
8. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07 грудня 1984 р., № 8073–Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
10. Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах : наказ Офісу Генерального прокурора № 400 від 29 грудня 2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#n125>.
11. Прокуратурою виявлено численні порушення під час адміністративного затримання громадян URL: https://vin.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=297908.
12. Миронюк Р. В. реалізація процесуальної компетенції органів прокуратури щодо здійснення нагляду за законністю адміністративного затримання особи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/33.pdf.
13. Легка О. В. Проблеми реалізації принципів справедливості та законності під час застосування заходів адміністративного примусу в контексті міжнародних стандартів забезпечення прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 2. С. 10-15.
14. Поліщук А. О. Забезпечення прав людини під час застосування заходів адміністративного примусу поліцією : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.07 / НДІ публічного права. Київ, 2017. 178 с.
15. Троянський О. А. Забезпечення прав людини при застосуванні адміністративно-

References

1. Kozyubra, M. I. (1979) *Perekonannya ta prymus u radyans'komu pravi* [Persuasion and coercion in soviet law]. Kyiv : Nauk. dumka, 308 p. [in Ukr.].
2. Rekomendatsiya № R (91) I Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo administratyvnykh sanktsiy vid 13 lyutoho 1991 roku [Recommendation No. R (91) I of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on administrative sanctions dated February 13, 1991]. URL: http://www.pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Rec_1991.pdf. [in Ukr.].
3. Kohutb, O. V. (2019) *Harantiyi zakonnosti v administratyvno-deliktnomu zakonodavstvi* [Guarantees of legality in administrative and tort law]. *Zakhyst prav lyudyny: mizhnarodnyy ta vitchyznyanyy dosvid : materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (16 trav. 2019 r.)*. Kyiv: Natsional'na akademiya prokuratury, pp. 283-286. [in Ukr.].
4. Puhach, A. V., Sobakar', A. O. (2020) *Teoriya i praktyka zastosuvannya zakhodiv zabezpechennya provadzhennya u spravakh pro administratyvni pravoporushennya* [Theory and practice of measures to ensure proceedings in cases of administrative offenses] : monohraf. Dnipro : Vydavets' Bila K. O., 196 p. [in Ukr.].
5. Honcharuk, S. T. (2000) *Administratyvne pravo Ukrayiny : Zahal'na ta Osoblyva chastyny* [Administrative Law of Ukraine: General and Special Parts] : navch. posibnyk. Kyiv : NAVSU, 239 p. [in Ukr.].
6. Holosnichenko, I. P. (1998) *Administratyvne pravo Ukrayiny (osnovni katehoriyi i ponyattya)* [Administrative law of Ukraine (main categories and concepts)]. Kyiv : MAUP, 52 p. [in Ukr.].
7. Kolpakov, V. K. (2001) *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative law of Ukraine] : pidruch. Kyiv : Yurinkom Inter, 752 p. [in Ukr.].
8. *Zahal'na deklaratsiya prav lyudyny* [Universal Declaration of Human Rights]. Prynyata i proholoshena rezolyutsiyeyu 217 A (III) Heneral'noyi Asambleyi OON vid 10 hrudnya 1948 roku URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. [in Ukr.].
9. *Kodeks Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya* [Code of Ukraine on Administrative Offenses] : vid 07 hrudnya 1984 r., № 8073-X. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayins'koyi RSR*. 1984. Appendix to № 51, art. 1122. [in Ukr.].
10. *Pro orhanizatsiyu diyal'nosti prokuroriv z protydyi porushennyam prav lyudyny u pravookhoronniy ta penitentsiarniy sferakh* [On the organization of activities of prosecutors to counter human rights violations in law enforcement and penitentiary spheres] : nakaz Ofisu Heneral'noho prokurora № 400 vid 29 hrudnya 2021 roku URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#n125>. [in Ukr.].
11. *Prokuraturoyu vyyavleno chyslenni porushennya pid chas administratyvnoho zatrymannya hromadyan* [The prosecutor's office revealed numerous violations during the administrative detention of citizens]. URL: https://vin.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&t=rec&id=297908. [in Ukr.].
12. Myronyuk, R. V. (2015) *Realizatsiya protsesual'noyi kompetentsiyi orhaniv prokuratury shchodo zdiysnennya nahlyadu za zakonnistyu administratyvnoho zatrymannya osoby* [Implementation of the procedural competence of the prosecutor's office regarding supervision of the legality of administrative detention of a person]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 1. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/33.pdf. [in Ukr.].
13. Lehka, O. V. (2017) *Problemy realizatsiyi pryntsyviv spravedlyvosti ta zakonnosti pid chas zastosuvannya zakhodiv administratyvnoho prymusu v konteksti mizhnarodnykh standartiv zabezpechennya prav lyudyny* [Problems of implementing the principles of justice and legality during the application of administrative coercion measures in the context of international human rights standards]. *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Issue 6, vol. 2, pp. 10-15. [in Ukr.].
14. Polishchuk, A. O. () *Zabezpechennya prav lyudyny pid chas zastosuvannya zakhodiv administratyvnoho prymusu politsiyeyu* [Ensuring human rights during the application of measures of administrative coercion by the police] : dys. ... kand. yuryd nauk : 12.00.07 / NDI publichnoho prava. Kyiv, 2017. 178 p. [in Ukr.].
15. Troyans'kyi, O. A. (2021) *Zabezpechennya prav lyudyny pry zastosuvanni administratyvno-zapobizhnykh zakhodiv* [Ensuring human rights when applying administrative preventive measures]. *Prava lyudyny v Ukrayini: mynule, s'ohodennya, maybutnye : tezy dop. uchastnykiv II Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 10 hrud. 2021 r.)*. Kharkiv : NDI PPSN, 350 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olga Myrhorodska. Observance of the principle of legality during the application of administrative coercion measures: essence and characteristic features. The article, based on the analysis of current legislation, available scientific, journalistic and methodical sources, clarified the essence and characteristic features of compliance with the principle of legality during the application of administrative coercion measures.

The characteristic features of compliance with the principle of legality during the application of administrative coercive measures have been identified, which are that: legality: 1) is a determining prerequisite for the application of administrative coercive measures; 2) provides for an exclusive list of grounds for consideration by authorized bodies and officials of only those cases under their jurisdiction, and the choice of the type and amount of penalty within the limits of the powers granted; 3) is a deterrent to violations of citizens' rights by subjects of administrative jurisdiction, a tool for preventing illegal or unjustified use of such measures; 4) provides for the observance of a number of procedural and procedural conditions, the authorization or obtaining the permission of the relevant officials to carry out certain actions, the observance of a number of restrictions and prohibitions during the application of such measures; 5) is provided by various types of control activities, various ways of response of state bodies to the appeals of citizens for the purpose of legal protection and protection of their rights and freedoms.

The essence of compliance with the principle of legality during the application of administrative coercion measures is clarified, which consists in: firstly, the human rights role of legality as a deterrent to possible violations by state bodies and their officials, protection of human and citizen rights in the activities of subjects administrative jurisdiction; secondly, in the requirements of strict compliance with the requirements of the Code of Administrative Offenses, laws and acts of subordinate legislation by all subjects of administrative jurisdiction, which express the will of the people, are presented to all officials without exception, authorized to apply measures of administrative coercion; thirdly, in the exercise of powerful state functions on the basis of exact and unconditional implementation of laws, with strict compliance by officials of subjects of administrative jurisdiction with the rights and freedoms of citizens; fourth, in the exercise of public control over compliance by authorized subjects of administrative jurisdiction with the requirements of the legality of the application of coercive measures.

Keywords: coercion, administrative coercion, principle, legality, observance of legality, principles of application of administrative coercion measures.

УДК 342.951

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-451-456

Сергій ХВОСТОВЦОВ[©]

ад'юнк

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

**ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Висвітлено адміністративно-правові аспекти актуального стану законодавства у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні. Здійснено аналіз системи законодавства, що охоплює адміністративно-правові питання стосовно сутності, характерних рис та особливостей обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, зокрема в умовах воєнного стану.

Установлено, що на сьогодні відсутній закон щодо обігу цивільної вогнепальної зброї, що зумовлене значними протиріччями в суспільстві, наслідками якого є велика кількість законопроектів у парламенті. Визначено, що за останні два роки було зареєстровано чотири законопроекти про обіг зброї та прийнятий у 2022 р. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України», метою якого було забезпечити цивільних осіб можливістю брати активну участь у національному спротиві та задовольнити потребу громадян у захисті себе і близьких від загарбників. Виділено характерні риси та специфічні ознаки цивільної вогнепальної зброї. Проаналізовано проекти законів та погляди науковців на предмет визначення поняття «обіг цивільної вогнепальної зброї».

© С. Хвостовцов, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-5249-9681>

k_appad@dduvs.in.ua